

Entre dos siglos. Estudios literarios (Segunda serie), por ÁNGEL GONZÁLEZ PALENCIA. Madrid, Instituto Antonio de Nebrija (CSIC), 1943. VIII+376 pàgs.

El Prof. González Palencia aplega en aquest volum una sèrie d'articles dispersos per diverses revistes, referents a fets que cal situar cronològicament entre 1744, any del naixement de José M. Vaca de Guzmán, i 1878, el de la mort d'Antonio Hurtado y Valhondo, i, per tant, en climes històrics i literaris força diferents. El que dóna una relativa unitat a l'obra és que la majoria dels documents en els quals basa els seus estudis el Sr. González Palencia procedeixen de l'Archivo Histórico Nacional i són referents a la censura de l'època. Aquest tema ja l'havia tractat l'autor l'any 1934 en el seu *Estudio histórico sobre la censura gubernativa en España: 1800-1833* (Madrid 1934) i té molt d'interès pel que fa a les obres prohibides per la censura, algunes de les quals foren adjuntades als expedients, que, d'altra banda, sovint contenen dades interessants. Damunt d'aquests i d'altres documents de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, i, en molta menor quantitat, damunt de bibliografia contemporània sobre la matèria, fonamenta el Sr. González Palencia els seus variats estudis, dels quals dos són biobibliogràfics, vuit sobre detalls d'història literària, un biogràfic, dos sobre la història de les fondes *La Fontana de Oro* i *San Sebastián* i un sobre l'ensenyament primari a principis del segle XIX.

L'estudi que enceta el volum, *D. José M. Vaca de Guzmán, el primer poeta premiado por la Real Academia Española* (publicat per primera vegada en *BRAE*, XVIII (1931), 293-347), és considerablement més ampli i dens que la resta. L'autor analitza a fons la vida de Vaca de Guzmán i la seva obra en vers, i remarca que fou el vencedor de L. F. de Moratín en obtenir el premi atorgat per l'Academia Española, el 1778, i de N. F. de Moratín, l'any següent, amb el mateix premi. Pel que fa a la prosa, dóna llum sobre les *Cartas de un crítico madrileño* i altres obres de Vaca de Guzmán, entre les quals remarcarem el *Sumario histórico-cronológico de los Condes de Barcelona*, que comprèn des de *Wifredo, primer conde soberano* fins a *Fernando IV el Deseado*; aquesta obra fou editada per P. de B. (segurament Pròsper de Bofarull) l'any 1836 a Barcelona, amb un pròleg a la joventut catalana, «per inculcar-li l'amor a la Pàtria».

L'article *Ideas de Campomanes acerca del teatro* (*BRAE*, XVIII (1931), 553-570), és d'interès per a conèixer les idees estètiques del famós fiscal del Consell de Castella, de tanta influència en el desenrotllament cultural del segle XVIII.

Els estudis sobre *La Fontana de Oro* (*RBAMAM*, III (1926), 110-113) i *La Fonda de San Sebastián* (*RBAMAM*, II (1925), 549-553) interessan, el primer per a l'estudi de les descripcions històriques de Galdós i el segon pel fet d'haver-s'hi reunit l'Academia del Buen Gusto, iniciada per N. F. de Moratín.

En *Tonadilla mandada recoger per Jovellanos* (*RBAMAM*, I (1924), 138-142) i *Meléndez Valdés y la literatura de cordel* (*RBAMAM*, VII (1931), 117-136) es tracta de la intervenció de la censura en les tonades cantades en els teatres en el primer cas i pels cecs en els carrers en el segon; fa referència a la literatura vulgar, que cal distingir de la popular.

Pedro Montegón y su novela «El Eusebio» (*RBAMAM*, III (1926), 343-365) aporta documents d'interès per a l'estudi d'aquest desterrat a Itàlia.

Una ofuscación de Moratín (*RBAMAM*, X (1933), 75-82), *La traducción de los Salmos de D. Tomás González Cervajal* (*EIU*, I (1930), 282-296, 427-436, 602-618) i *La edición del Quijote con notas de Bastús* (*BUM*, II (1929), 542-545) són tres notes curtes.

Walter Scott y la censura gubernativa (RBAMAM, IV (1927), 147-166) aclareix les dificultats de la introducció a la Península de l'obra del novel·lista escocès, tant a través de les versions castellanes com de les franceses.

Una obra inédita de Estébanz Calderón («Estudios eruditos in memoriam de Adolfo Bonilla y San Martín (1875-1926)», I (1927), 289-299) conté el text de l'oda que no deixà imprimir aleshores la censura i que s'afegí a l'expedient.

En *La Primera Enseñanza en los principios del siglo XIX* (RNE, núm. 13 (gener 1942), 55-66) ofereix diverses dades sobre l'ensenyament en l'època en què l'Estat no exerceix cap mena de tutela en aquest sentit; dóna a conèixer el pla del P. Judas José Tormo per a estendre l'ensenyança primària a totes les poblacions.

Finalment *Antonio Hurtado y Valhondo* (pròleg de l'edició de *Madrid dramático* en la col·lecció literària «Saeta», Madrid 1942) és un estudi bio-bibliogràfic sobre aquest romàntic rerassagat com l'anomena el Sr. González Palencia.

Hem d'agrair a l'illustre professor de Madrid que hagi reunit en un sol volum un nombre tan important d'interessants articles que seria difícil de consultar d'altra manera.

Jordi CARBONELL i de BALLESTER

CARLOS CLAVERIA : *Cinco estudios de literatura española moderna*. Salamanca, Colegio Trilingüe de la Universidad (CSIC), 1945. 120 pàgs. («Tesis y Estudios Salmantinos», II.)

Assenyalem amb goig la publicació d'aquests estudis del Sr. Claveria per la important contribució que representen a l'estudi de la literatura espanyola contemporània i per llur caràcter rigorosament científic. Els fets hi són amplemment documentats i l'autor demostra una extraordinària preparació per a l'estudi dels temes que tracta.

Dels cinc estudis, dos són dedicats a «Clarín»: *Flaubert y la «Regenta»* i *«Clarín» y Renan*. Els altres es titulen: *Sobre el tema del tiempo en «Azorín»*, *Apostillas al lenguaje de Belarmino* («Belarmino y Apolonio» de R. Pérez de Ayala), i *Notas sobre la poética de Antonio Machado*.

Ens interessen d'una manera especial les *Apostillas al lenguaje de Belarmino* i *Notas sobre la poética de Antonio Machado*. En el primer es tracta del llenguatge creat per un personatge de Pérez de Ayala, el sabater-filòsof Belarmino, llenguatge personal i cabalístic, en el qual el creador del personatge assaja, igual que en altres obres d'ell mateix, un llenguatge nodrit de símbols, amb intent d'universalitat i d'eixamplar els límits d'expressió del llenguatge habitual, anant molt més enllà dels significats corrents de les paraules. L'examen d'aquesta alquímia belarminiana, com amb encert la denomina el Sr. Claveria, és una aportació valuosa a l'estudi de la creació literària de la llengua, i penetra en el mateix llindar de l'expressió poètica.

Les notes sobre la poètica d'Antonio Machado interessen no solament pel coneixement de les teories que sobre poesia tingué el creador de Juan de Mairena, sinó també per la seva actitud davant de problemes espirituals palpitants, que després de la segona guerra mundial la literatura ha fet arribar al públic en una forma exasperada. Diguem tot d'una que Antonio Machado no formà en els rengles de la poesia pura. Per boca del seu *alter ego* Juan de Mairena, digué textualment Machado que «la poesía es el diálogo del hombre, de un